

BARTUSZ-DOBOSI LÁSZLÓ

A kék Bibliák

Thornton Wilder emlékére

BARTUSZ-DOBOSI LÁSZLÓ (1971) Pécs

„Sose firtasd, ki miben hisz.
Azt nézd, hogyan cselekszik.”
(Thornton Wilder)

George Malvin Brush kilépett a fából készült metodista templomból, és az apró település egyetlen szállodája, a sokat sejtető Superior Hotel felé vette az irányt. Elégedettség töltötte el, mert megint énekelhetett az istentisztelet alatt a híveknek. A hangját isteni adományként kezelve, természetesen sohasem fogadott el egyetlen fillért sem a szolgálataiért, pedig többször is próbálták nyilvános szereplésekre felkérni. Ritka kellemes tenor hangszínével mindig nagy sikert aratott, bármerre is járt.

Felszabadult volt és könnyed. Határozottan megnyugodott az arminai bankban történt sajnálatos félreértésből fakadó letartóztatása óta, pedig azt követően is számos kalandos eseményben volt még része.

Szobatársai megviccelték, és orvosságnak hazudott rummal itatták, ő meg, mint megrögzött absztinens, betegségnek hitte a részegséget, és rögvest bevonult a közeli kórházba. Csak ott derült ki a turpisság.

A vonaton majdnem megverték, amikor délben, a restiben, sűrű keresztvetések közben letérdelt, hogy imádkozzon, és hangosan elkezdte darálni az *Úr angyalát*.

Jóhiszeműen moziba vitte a közeli bordélyház „hölgyeit”, akiket kedves polgári család leánygyermekének hitt, s több hotelből is kitiltották, mert bibliai idézetekkel firkálta tele a szálloda itatós papírjait.

De ezeken már túl volt. Elengedte. Megszokta az emberek ingerült reakcióit, az értetlenséget, de sohasem támadott vissza, mert pacifistának mondta magát.

– Már a nevem – Brush – is azt jelenti, hogy tisztít, elhárít – szokta mondani, ezzel is az erőszakmentességére utalva.

Most némán baktatott a zajosan áramló hegyi folyó partján, és hagyta, hogy gondolatai a vízzel együtt száguldjanak valami távoli jövő felé. Izmaik erősnek érezte, ruganyosnak, a tüdejét teleszívta hegyi levegővel, és ameddig csak bírta, benn tartotta. Szeretett kísérletezni a testével, és annak reakcióin hosszan el tudott filozofálgatni.

– Milyen lehet a fulladás? – borzadt el a gondolattól. Nemrégiben olvasta Jack London *Martin Eden* című regényét, amelynek a végén a főhős úgy próbál öngyilkos lenni, hogy beugrik a tengerbe, és erővel igyekszik belefojtani magát a vízbe. Sehogy sem akart azonban működni a dolog, mert az ösztön erősebb volt a szándéknál. Az ész azonban rafináltabb az ösztönnél, így végül az elkeseredés mégiscsak abban a szörnyű tettben végződött. Bizonyítást nyert a tény, hogy az ember, az élőlények közül egyedülként, képes az értelmetlen önpusztításra.

– A dohányzás is egyfajta fulladás – gondolta, miközben tovább haladt a folyó partján. – Olyan, mintha az ember belefojtaná magát a füstbe. Ez is az öngyilkosság egyik fajtája. Senkinek sem szabadna megengedni, hogy ezt tegye magával, de egy nő aztán végképp ne dohányozzon! – mondta ki a szentenciát, amiben aztán meg is nyugodott.

Egyórányi jóleső, mégis ütemes séta után odaért a szállodához, aminek azonban kizárólag a neve ígért kivételes kényelmet, a berendezése, tisztasága, de még a személyzete is kifejezetten hétköznapi, földhözragadt volt. Távolról sem az a luxus, amire a Superior név predesztinálta volna. Tulajdonosai talán nem is értették, hogy mit jelent pontosan ez a latin kifejezés. A falak és a bútorok koszosak, elhanyagoltak voltak, s a fürdőszobák is hagytak kívánnivalót maguk után.

Brushnak azonban nem voltak túlzott igényei, azt vallotta, hogy Jézus Urunk is szegénységben élte földi éveit, így nekünk sem szabad elégedetlenkednünk a körülményeink miatt. Pénzről, takarékoskodásról amúgy is megvolt a maga véleménye. A pénz kamatoztatását kifejezetten helytelenítette, és azt vallotta, hogy akik takarékoskodnak, azoknak nincs elég hitük, félelemben élnek. Félnék a rossz napoktól, bizalmatlanok. Egy jó embernek azonban nem kell a legrosszabbtól tartania. Ezért önkéntes szegénységi fogadalmat tett. Ezen elveit azonban a bankárok nem nézték kifejezetten jó szemmel, így rendre meggyűlt a baja a helyi hatóságokkal.

Brusht azonban nem érdekelte, hogy mit gondolnak róla. Ha kigúnyolták, rendre Walt Whitmant szavalt, s ettől mindig jobb kedvre derült: „Magányában a rigó, / a remete, magába szállva, kerülve a megalkuvást, / magának fújja a dalt.”

Most is így tett. Vidáman ledobta az ablak előtti vaságyra egyetlen táskáját, kényelmesen megvacsorázott a földszinti étteremben, majd a szobájába vonulva elvégezte esti imáját. Szokásához híven, lefekvés előtt fel akarta írni az aznapi evangéliumi részt a hotel itatóspapírjára, hogy az őt követő szállodai vendégek lelki táplálékhoz jussanak, de sehol sem találta a tömböt. Miközben a fiókokban kotorászott, egy kék színű kötet került a kezébe. Egy *Biblia* volt, egész pontosan egy *Újszövetség* és a *Zsoltárok* egybefűzött kiadása.

Brusht teljesen váratlanul érte a felfedezés. Először nagyon megörült, rögtön felcsapta és olvasni kezdte, de aztán az jutott az eszébe, hogy valaki biztos ittfelejtette, és most nagyon hiányzik neki. Lerohant a portára, hogy megérdeklődjön, ki lakott előtte a szobájában.

A tulajdonos, egy undok képű, kövérkés férfi, unott arccal ült a pult mögött, és egy sonkával, sajttal és uborkával vastagon tömött szendvicset majszolgatott.

– Mondja csak, ember! Ki lakott korábban a 19-es szobában?

A férfi tele szájjal morgott valami olyasmit, hogy „Miii vaaan? Mit akar???”

– Azt szeretném tudni – mondta nyugtalanul Brush –, hogy ki lakott előttem a szobámban.

– Miért érdeklis az magát? – kérdezte blazírt képpel a férfi, miközben tele szájjal csámcsogott.

– Mert ott felejtette a *Bibliáját*, és vissza akarom juttatni neki! – mondta Brush, és megmutatta a dagadt fickónak a kék könyvet.

– Badarság – bökte ki a férfi, majd újabb hatalmas harapás után, tele szájjal folytatta. – Az direkt van ott!

Brusht meglepte a válasz, hirtelen nem is tudott mit mondani. Erre nem volt felkészülve. Néhány másodpercnyi zavart csend után, lényegesen kisebb vehemenciával megkérdezte:

– Úgy érti, hogy valaki direkt otthagytá?

– Igen.

– De miért, az ég szerelmére?

– Ez valami missziós dolog – válaszolta a fickó, de továbbra sem engedte teljesen elvonni a figyelmét a szendvicséről.

– Miféle missziós dolog? – kérdezte türelmetlenül Brush.

– Nem tom pontosan, de van valami társaság, akik *Bibliákat* hagynak minden szállodában, hogy az emberek hozzájussanak Isten igéjéhez.

Brush döbenten hallgatta a történetet.

– No persze egy marhaság az egész, mert magán kívül szerintem még senki észre sem vette, hogy ott van, de a két fickó fizetett érte tíz dollárt, hogy itt hagyassák. Én meg semmi jónak nem vagyok az elrontója – tette hozzá röhögve, és egy újabb hatalmas harapással végleg eltüntette a szendvicset.

– Értem – hebegte Brush, és elgondolkozva baktatott vissza a szobájába. Leült az ágya szélére és gondolkozott.

– Misszió?

Valahogy rossz kedve lett ettől a gondolattól. Megneheztelt a két idegenre, akiről úgy gondolta, ellopták az ötletét. Hiszen mi értelme bibliai idézeteket firkálgatni különféle fecnikre, ha az ember a kezébe veheti az egész *Szentírást*? Akárhogy is forgatta magában a gondolatot, féltékenység, sőt irigység vett erőt rajta. Érezte, ahogy a méreg berágja magát a lelkébe, s akármennyire is tudta, hogy ez nem jó, nem tudott tenni ellene.

Bosszúsán vágta a sarokba a kék könyvet, de ettől meg rettentően megijedt. Lelkiismeret-furdalása lett, felvette, leporolgatta, alibiből belelapozgattott, hogy megnyugtassa magát, de igazából nem tudott figyelni arra, amit olvasott.

Egész éjjel hánykolódott az ágyában, alig aludt valamit. Reggel olyan nyűzöttan ébredt, hogy még az amúgy cseppet sem empatikus tulaj is gyanakodva figyelte a fiatalemberen végbement változásokat.

Kijelentkezett a szállodából, és életében először úgy kelt útra az egyik helyről a másikra, hogy nem hagyott bibliai üzenetet a szobájában. Néma volt és letört. A vonaton sem próbálta terjeszteni eszméit, csak ült fásultan a fülkében, és olyan értelmetlennek érezte az életét, mint még sohasem. Egy pillanatra még az öngyilkosság gondolata is felvetődött benne, de azt gyorsan elhessegette magától.

Egész nap úton volt, s már sötét éjszaka volt, amikor az arkansasi Pekin városka üres állomásán leszállt a vonatról. Szemerkélt az eső, vagy inkább valami ködszerű lucskos pára, hideg volt, és még sohasem érezte magát ilyen egyedül. Fázott, éhes volt és elgyötört, de mégsem nagyon akaródzott neki megkeresnie a szállodáját, hogy lepihenhessen végre.

– Mert mi van akkor, ha ott is talál egy kék *Bibliát* a fiókban? – futott át az agyán a gondolat. – Nem tudná elviselni.

Egy darabig még ácsorgott a barátságatlan állomáson, de aztán nem volt mit tenni, beballagott a városka főterére, és bejelentkezett egy, az előzőhöz erősen hasonlító, rozszant szállodába.

Az ajtó előtt remegő kézzel megállt, igyekezett lelkileg felkészülni a „szembesítésre”, majd óvatosan benyitott. Felcsapta a villanyt, és lopva körülmélt a szobát. Az ágy melletti éjjeliszekrényen kis lámpa állt. Mellette egy kék színű könyv feküdt kihívóan, és őt figyelte. Nem volt kétséges, hogy mi az. Pontosan ugyanúgy nézett ki, mint a másik. Ezt még innen, az ajtóból is meg lehetett állapítani. Brush teljesen összeomlott. Lerogyott egy székre, arcát a kezébe temette, és olyan tanácstalannak érezte magát, mint még sosem.

A következő napok, hetek pontosan ugyanígy teltek. Minden szállodában ott kacérkodtak vele a kék kötetek, szinte provokálták. Rájuk sem tudott nézni. Elhagyta az esti imádságát, kialvatlan volt, lefogyott, és a tankönyvek eladása is igencsak akadozott. A Caulkins Tankönyvkiadó Vállalat vezetősége nem értette, hogy mi történt az egyik legjobb képviselőjükkel, egymást követték a figyelmeztető levelek, felszólítások, de hiába. Brush nem volt ön-maga. Céltalanná, fásulttá vált, egyszerűen nem tudott mit kezdeni magával. Kivették a kezéből a fő hivatásának tartott evangéliumi *ahimsza* terjesztését. Brush számára cseppet sem tűnt különösnek a Gandhi által hangoz-

tatott hindu tanítás összeházasítása a keresztény jézusi szelídség elvével, ahogy nem is volt az.

Most azonban ahányszor erre gondolt, ingerült lett és türelmetlen. Az a két különös fickó valahogy egyfolytában előtte járt. Mintha tudták volna, merre vezet a következő útja, mindenhol otthagyták nyavalyás kék könyvüket. A nevüket senki sem tudta, csak valami Gedeon Társaságot emlegetett mindenki velük kapcsolatban.

Brush egy darabig szinte üldözte őket, de mivel sehogy sem sikerült a nyomukra akadnia, néhány hónap múlva feladta. Mindent feladott. Életcélját, elveit, hitét. Elkezdett dohányozni.

Ez úgy történt, hogy az egyik kisváros állomásán, ahogy órákkal a vonat indulása előtt nyugtalanul fel-alá mászkált, figyelmes lett egy dohányboltra. A kirakatban nem cigaretták, hanem különféle méretű és alakú pipák igyekeztek magukra vonni a báméskodók figyelmét. Brush tehetetlenségében, egy váratlan gondolattól indítva befordult az üzletbe, és megvette az első pipát, amit elé tettek, és hozzá a legdrágább dohányt. Új szerzeményeivel bement a váróterem dohányzó részébe, ahova korábban sohasem tette volna be a lábát, és nagy kínlódások árán rágyújtott.

Innentől kezdve a városi közkönyvtárak helyett a kávézókat látogatta, s az *Encyclopaedia Britannica* helyett a kis rózsafagyökér szerszámmal foglalatzkodott. Füstölt naphosszat, s közben gondolkodott, vagy újra csak Whitmant szavalt félhangosan, nem törődve a körülötte lévő emberek csodálkozásával. A tankönyvek eladása olyannyira háttérbe szorult, hogy időnként már a saját pénzéből kellett kiegészítenie az egyre növekvő hiányt, amit hanyagságával termelt.

Hónapok teltek el ebben az értelmetlen lézengésben. Brush csak árnyéka volt egykori önmagának. Mind ez idáig logikus embernek tartotta magát, aki nem érzelmi alapon hoz döntést, mert azt vallotta, hogy az így született döntések egyáltalán nem is döntések, inkább ösztönök. Most azonban képtelen volt hideg fejjel tekinteni maga elé.

Egy alkalommal az oklahomai Wellington városába érkezett, ahol némi céltalan kódorgás után egy elhagyott téglagyár melletti tó partján találta magát. Teknősbékák heverésztek a parton, s mozdulatlanságukban volt valami végtelen bizalomgerjesztő nyugalom.

Leült a fűbe, és szuggerálva bámulta az állatokat, mintha agyhullámokkal akarna rájuk hatni, hogy mozduljanak meg, de hiába. Hosszú percek teltek így el, talán félóra is. Ekkor váratlanul hasra feküdt, arcát a földhöz nyomta, és maga is mozdulatlan lett, mint a kis, bölcs állatok.

Elaludt. Álmában valami őserdei tájon járt, és egy függőhídon kellett volna átkelnie, hogy továbbjusson, de a híd állapota olyan bizarr volt, hogy megtorpant. Az alatta elterülő mélység, az éles sziklák, a vadul száguldó folyó kavargása és négy társának ijedt arca őt magát is megállásra készítették. A híd túloldalán ácsorgó félmeztelen alakokból arra következtetett, hogy valahol Latin-Amerikában lehet, de erre engedett következtetni az éghajlat és a növényzet is.

Tanácsstalanul ácsorgott egy darabig, aztán erőt vett magán, és nekiindult. Végül is egész életében hitt a gondviselésben. Nem lehet baj.

A híd kötélzete enyhe ingadozással és barátságos recsegéssel fogadta tapogatózó lépéseit. Ahogy lépésről lépésre haladt előre, aggodalma kezdett elpárologni. A természet vadsága és az emberi leleményesség párosa elkápráztatta.

– Vajon miként feszítették ki ide ezt a hidat? – futott át az agyán, miközben valahol középtájon megállt, hogy rácsodálkozzon e tüneményre.

A parton maradt társai, felbátorodva magabiztosságán, maguk is rámerészkedtek a labilis szerkezetre. A híd nyögött, Brush lelkében kósza nyugtalanság ütötte fel a fejét. Gyorsan megindult a másik irányba, ahol a bennszülöttek rezzenéstelen arccal figyelték az eseményeket.

Az évszázados kötélrendszer egyre vadabban ringott, majd minden előzetes jel nélkül, egy hatalmas reccsenéssel leszakadt. Brush lába alól hirtelen eltűnt a talaj, és rettenetes sebességgel zuhanni kezdett a mélységbe. Torkából rekedt sikollyal szakadt fel a kétségbeesés. Szeme sarkából még látta, ahogy a többiek is ordítva zuhannak, miközben az indiánok továbbra is mozdulatlanul szemlélik az eseményeket.

Tehetetlenségében hatalmasat rúgott a levegőbe... erre aztán felébredt. Csatakos volt az izgalomtól, kapkodva szedte a levegőt, és legalább egy-két perc beletelt, míg nyugtázta, hogy biztonságban van. A teknősök továbbra is mozdulatlanul süttették páncéljaikat a kis tó partján, s a táj végtelenül békés volt körülötte. Csak álmodott. Ez az álom azonban mégis olyan valóságosnak tűnt, mintha valamikor a múltban ténylegesen megtörtént volna. Mintha olvasott volna róla valahol korábban! De az volt benne a döbbenetes, hogy határozottan látta saját magát az áldozatok között. Az álom irracionálisága mintha kiegészítette volna a valóság racionalitását.

Fejét merengve fordította a hegyektől övezett táj irányába. A levegő tiszta volt, messzire el lehetett látni. A távolban kivehető volt egy város épületeinek sziluettje. Innen olyan volt, mint valami gyermekjáték, makett, végtelenül jelentéktelen, kicsi. Az emberek már nem is látszottak.

Ettől a felismeréstől simogató megnyugvásfélét érzett a lelkében. Szája szélén kis ráncot rajzolt a bujkáló mosoly. Komótosan felkászálódott, ruháját leporolta, biccentett a teknősöknek, és egyenesen a legközelebbi szállodához gyalogolt. Az előző szállodából magával hozott kék *Szentírást* az előcsarnok leglátványosabb helyére, egy díszes tükör előtti kis asztalkára helyezte, hogy mindenhol jól lehessen látni. Szobát foglalt magának, megvacsorázott, majd a szobája asztalára kihelyezett itatósra kiírta egyik kedvenc bibliai részletét: „»Elég neked az én kegyelmem. Mert az erő a gyöngeségben nyilvánul meg a maga teljességében.« Ezért a legszívesebben a gyöngeségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje költözzön belém. Kedvem telik a Krisztusért való gyöngeségben, gyalázatban, nélkülözésben, üldöztetésben és szorongatásban, mert amikor gyöngye vagyok, akkor vagyok erős” (2Kor 12,9–10).